កាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ធំនប់
នៅតាមដងទន្លេសេសានដែលហូរឆ្លងកាត់ព្រំដែន
នៅភូមិភាគឦសាននៃប្រទេសកម្ពុជា

ការពិនិត្យឡើងវិញនូវ *ការវាយតម្លៃត្រួសៗលើផលប៉ះពាល់បរិស្ថានទន្លេសេសាននៅខាងប្រទេសកម្ពុជា ដោយសារការអភិវឌ្ឍន៍វារីអគ្គិសនីនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម* (ឯកសារខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧)

ការពិនិត្យឡើងវិញ និង ការបកស្រាយត្រូវបានរៀបចំសម្រាប់

សម្ព័ន្ធទន្លេកម្ពុជា

ភ្នំពេញ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៨

សម្ព័ន្ធទន្លេកម្ពុជា

River Coalition in Cambodia

សម្ព័ន្ធទន្លេកម្ពុជា

សម្ព័ន្ធរវាងអង្គការសង្គមស៊ីវិលនានាដែលធ្វើការដើម្បីការពារ និងស្តារ ឡើងវិញនូវប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទន្លេ និងជីវភាពដែលពឹងផ្អែកទៅលើទន្លេ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

Rivers Coalition in Cambodia

An Alliance of Civil Society Organizations Working to Protect and Restore River Ecosystems and River-based Livelihoods in Cambodia

វិធានការកាត់បន្ថយនិងកែលម្អនានានឹងត្រូវបានអនុវត្តតាមរយៈគណៈកម្មាធិការប្រើប្រាស់ទន្លេសេសាន ។ គណៈកម្មាធិការនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងក្រោមគណៈកម្មាធិការជាតិទន្លេមេគង្គកម្ពុជា និង គណៈកម្មាធិការជាតិទន្លេមេគង្គវៀតណាម និង ត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងប្រទេសទាំងពីរស្តីពីការប្រើប្រាស់ទឹកសម្រាប់ទន្លេសេសាន និង ទន្លេស្រែពក ។

(ការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន (EIA) ទន្លេសេសាន ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧)

មាតិកានៃការពិនិត្យឡើងវិញ EIA

១: សេចក្តីផ្តើម

២: សេចក្តីសង្ខេបអំពីផលប៉ះពាល់ទំនប់សេសាននៅខ្សែទឹកខាងក្រោម

៣: ការពិនិត្យឡើងវិញនូវអនុសាសន៍ EIA ស្តីពីការកាត់បន្ថយនិងការផ្តល់សំណង

៤: សេចក្តីសង្កេតចុងក្រោយ

ឧបសម្ព័ន្ធ ១: ព័ត៌មានបច្ចុប្បន្នភាពស្តីពីទន្លេសេសាន (ខែ តុលា - ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧)

១: សេចក្តីផ្តើម

យើងខ្ញុំបានពិនិត្យឡើងវិញរបាយការណ៍ខាងក្រោមនេះ:

១. ***ការវាយតម្លៃត្រួសៗលើផលប៉ះពាល់បរិស្ថានទន្លេសេសាននៅខាងប្រទេសកម្ពុជា ដោយសារការអភិវឌ្ឍន៍ វារីអគ្គិសនីនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម*** របាយការណ៍ចុងក្រោយ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ និង

២. ***ការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថានទន្លេសេសាននៅខាងប្រទេសកម្ពុជា ដោយសារការអភិវឌ្ឍន៍ វារីអគ្គិសនីនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម*** របាយការណ៍ចុងក្រោយ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

របាយការណ៍វាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន (EIA) ទាំងពីរត្រូវបានរៀបចំសម្រាប់ម្ចាស់និងអ្នកអភិវឌ្ឍគម្រោង ពោលគឺអគ្គិសនីវៀតណាម ដោយសហគ្រាសពិគ្រោះការងារវិស្វកម្មណ័រឌិក SWECO Groner ដោយមានការចូលរួមពីវិទ្យាស្ថានទឹកណ័រវ៉េស NIVA និង សហគ្រាសពិគ្រោះការងារណ័រឌិកពីរទៀតដែលធ្វើការងារនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម ពោលគឺ ENVIRO-DEV និង ENS Consult ។ ចាប់ពីត្រង់នេះទៅ យើងនឹងហៅរបាយការណ៍ឆ្នាំ ២០០៧ ថា "របាយការណ៍ EIA ។"

យើងបានដាក់ការពិនិត្យឡើងវិញរបស់យើងលើរបាយការណ៍ EIA ចុះខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ ជូនអាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធកម្ពុជានិងវៀតណាម ដើម្បីពិនិត្យពិចារណា នៅក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ ។ **[ភ្ជាប់ទៅរបាយការណ៍នេះនៅលើគេហទំព័ររបស់វេទិកាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ។]** បន្ទាប់មក យើងបានទទួលរបាយការណ៍ EIA ចុងក្រោយ ចុះខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ និង ដែលត្រូវបានដាក់ចំណងជើងឡើងវិញថា "ការវាយតម្លៃត្រួសៗលើផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន ។" យើងមិនឃើញមានការកែប្រែធំដុំទេនៅក្នុងរបាយការណ៍ក្រោយនេះ ។

គោលបំណងនៃការពិនិត្យឡើងវិញ EIA នេះ គឺមិនមែនសំដៅសុំឱ្យមាន "ការកែលម្អ" ចំពោះរបាយការណ៍ EIA ទន្លេសេសានទេ ។ ដោយមានទំនប់វារីអគ្គិសនីធំៗបី ដែលកំពុងដំណើរការនៅខ្សែទឹកខាងលើទន្លេសេសាន (ទំនប់យ៉ាលី ទំនប់សេសាន ៣ និង ទំនប់សេសាន ៣A) និង ទំនប់វារីអគ្គិសនីពីរទៀតដែលកំពុងសាងសង់ (ទំនប់សេសាន ៤ និង ទំនប់ប្លៃក្រុង (Pleikrong)) គោលដៅនៅពេលនេះគប្បីផ្តោតលើការកាត់បន្ថយ និង ការផ្តល់សំណងសម្រាប់ សហគមន៍រងផលប៉ះពាល់នានានៅខ្សែទឹកខាងក្រោមក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

អស់រយៈពេលជាង ១០ ឆ្នាំហើយតាំងពីពេលដែលអគ្គិសនីវៀតណាម (EVN) បានសាងសង់ទំនប់វារីអគ្គិសនីយ៉ាលីនៅលើទន្លេសេសានខាងលើ – ដែលជាដៃទន្លេដ៏ធំមួយនៃទន្លេមេគង្គដែលចែកគ្នាដោយប្រទេសវៀតណាម

និងប្រទេសកម្ពុជា។ បច្ចុប្បន្ននេះ ទំនប់យ៉ាលី ទំនប់សេសាន ៣ និង ទំនប់សេសាន ៣A កំពុងបង្កើតអគ្គិសនីសម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់ថាមពលនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម ខណៈដែលផលប៉ះពាល់ខាងបរិស្ថានដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតរបស់ទំនប់ទាំងនេះនៅតែមិនទាន់បានសងនិងកាត់បន្ថយ។ របាយការណ៍ EIA អះអាងបញ្ជាក់ថាប្រតិបត្តិការនៃទំនប់យ៉ាលីបានបន្ទុចបង្អាក់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនូវលំហូរខ្សែទឹកខាងក្រោមទន្លេសេសាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលនៅទីនោះប្រជាជនជាង ២៨.០០០ នាក់ពឹងអាស្រ័យលើទន្លេនេះដើម្បីទឹកផឹក ប្រព័ន្ធស្រោចស្រពដំណាំ នេសាទ ទឹកសម្រាប់បសុសត្វ និង ការដឹកជញ្ជូន។

ដើម្បីជម្រុញការពិភាក្សាដែលមានព័ត៌មានពេញលេញ និង សកម្មភាពកែតម្រូវ របាយការណ៍ខាងក្រោមនេះផ្តល់នូវសេចក្តីសង្ខេបនិងការពិនិត្យឡើងវិញលើផលប៉ះពាល់ខ្សែទឹកខាងក្រោមរបស់ទំនប់ទាំងនេះ និងអនុសាសន៍នៃ EIA ដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់និងផ្តល់សំណង។

ដោយមានការពិនិត្យឡើងវិញ EIA នេះ គុណសម្បត្តិនៃអនុសាសន៍របស់ EIA និង អាទិភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជាដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ទំនប់ តម្រូវឱ្យមានការពិភាក្សាបន្ថែមទៀតនៅក្នុងចំណោមភាគីពាក់ព័ន្ធកម្ពុជា រួមទាំងសហគមន៍រងផលប៉ះពាល់នៅក្នុងខេត្តរតនៈគិរី ជាមួយនឹងជំនួយពីគណៈកម្មាធិការប្រើប្រាស់ទន្លេសេសាន និងគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គដែលត្រូវបានគាំទ្រដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ។

២: សេចក្តីសង្ខេបអំពីផលប៉ះពាល់ទំនប់សេសាននៅខ្សែទឹកខាងក្រោមក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

របាយការណ៍ EIA និយាយថាលំហូរទឹកទន្លេនៅខ្សែទឹកខាងក្រោមក្នុងប្រទេសកម្ពុជានឹងខ្ពស់ជាងធម្មតានៅក្នុងរដូវប្រាំង និង ទាបជាងធម្មតានៅដើមរដូវវស្សា ដែលនៅពេលបន្ទាប់នោះ នឹងមានទឹកជំនន់រយៈពេលវែង ដែលជាលទ្ធផលនៃប្រតិបត្តិការទំនប់នៅខ្សែទឹកខាងលើ។ សម្រាប់សហគមន៍នៅខ្សែទឹកខាងក្រោម ចំណុចនេះមានន័យថា:

- មានដីកាន់តែតិចសម្រាប់ធ្វើកសិកម្មតាមមាត់ទន្លេនៅក្នុងរដូវប្រាំង
- កង្វះខាតទឹកសម្រាប់ផលិតកម្មស្រូវនៅដើមរដូវវស្សា
- ហានិភ័យកាន់ខ្ពស់នៃទឹកជំនន់ធ្វើឱ្យខូចខាតដំណាំនិងទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងទៀតនៅក្នុងរដូវវស្សា និង
- ផលនេសាទថយចុះយ៉ាងច្រើន។

តារាង ១ ផ្តល់ជូនសេចក្តីសង្ខេបលម្អិតអំពីផលប៉ះពាល់ខាងក្រោមខ្សែទឹកដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងរបាយការណ៍ EIA។

តារាង ១: ផលប៉ះពាល់ខាងក្រោមខ្សែទឹកនៃទំនប់អគ្គិសនីវៀតណាមលើទន្លេសេសានលើ

ផលប៉ះពាល់	**សេចក្ដីអធិប្បាយ**
បាត់បង់អាយុជីវិត ទ្រព្យសម្បត្តិ ជីវភាពរស់នៅ និង លំនៅដ្ឋាន	របាយការណ៍ EIA ទន្លេសេសានបញ្ជាក់អះអាងថាការបញ្ចេញទឹកទំនប់យ៉ាលីពីឆ្នាំ ១៩៩៩ ដល់ឆ្នាំ ២000 គឺមានលក្ខណៈធំគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បណ្ដាលឱ្យមានផលប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរនៅតាមដងទន្លេសេសាននៅឆ្ងាយក្រោមខ្សែទឹកនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា រួមទាំងការបាត់បង់អាយុជីវិត ជីវភាពរស់នៅ និង លំនៅដ្ឋាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ [EIA, ៦៩]
កង្វះអាហារូបត្ថម្ភ	*ក្នុងរយៈពេលវែង កង្វះអាហារូបត្ថម្ភ ជាពិសេស សម្រាប់កុមារកំពុងលូតលាស់ ... ការចុះដុនដាបស្ថានភាពសុខភាពត្រូវបានរំពឹងថាកើតឡើង ប្រសិនបើមិនមានជម្រើសប្រភពប្រូតេអ៊ីនផ្សេងជំនួសត្រី ហើយបើបន្លែតាមមាត់ទន្លេមិនអាចត្រូវបានជំនួសដោយរុក្ខជាតិផ្សេងទៀត។* [EIA, ១៤៣]
បាត់បង់ផលិតកម្មស្រូវរដូវវស្សា	*ផលិតកម្មស្រូវបានទទួលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន ដោយសារមានទឹកច្រើនពេកនៅពេលមានទឹកជំនន់ និង កំពស់ទឹកទាបនៅដើមរដូវវស្សា។*[EIA, ១៤0]
ផលនេសាទថយចុះ	*ផលនេសាទថយចុះ (ពី ១០ ដល់ ៣០ ភាគរយនៃផលនេសាទកាលពីពេលមុន) ដោយសារបរិមាណត្រីថយចុះ។ [ទំនប់វារីអគ្គិសនីយ៉ាលី គឺជាមូលហេតុចម្បងមួយនៃការថយចុះនេះ។* [EIA, ១៣៩] *គេមិនមានការសង្ស័យឡើយថាផែនការគ្រប់គ្រងទឹកបច្ចុប្បន្ន និងដែលគ្រោងធ្វើនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម នឹងបណ្ដាលឱ្យមានការរលាយបាត់បង់ពូជត្រីមួយចំនួន និង សរីរាង្គរស់នៅក្នុងទឹកផ្សេងទៀតនៅក្នុងទន្លេសេសាន។*

	ត្រីឆ្លាំងធំៗ (large catfish) ត្រំ និង ក្លាម ដោយសារត្រពាំងជ្រៅនៅក្នុងទន្លេត្រូវបានបំពេញដោយកករដី ចាប់តាំងពីពេលដែលទំនប់យ៉ាលីចាប់ផ្តើមដំណើរការ ។ [EIA, ២០] *គេបានវាយតម្លៃថាការគ្រប់គ្រងទឹកនៃទំនប់យ៉ាលីបានកាត់បន្ថយបរិមាណត្រី ទំហំត្រី និង សមាសភាពពូជត្រីនៅក្នុងទន្លេសេសាន រហូតដល់កម្រិតមួយដែលផលនេសាទមិនអាចផ្តល់បរិមាណប្រូតេអ៊ីនចាំបាច់ ជូនប្រជាជននៅតាមដងទន្លេតទៅទៀតបានឡើយ ។ ប្រការនេះត្រូវបានរាយការណ៍ដោយប្រជាជនទាំងអស់ដែលបានសម្ភាសន៍នៅក្នុងការសិក្សានេះ និងត្រូវបានបញ្ជាក់អះអាងដោយចំនួនត្រីកាន់តែតិចពីទន្លេសេសាននៅក្នុងផ្សារត្រីនៅបានលុង ... ។ កាលពីដប់ឆ្នាំមុន ទន្លេសេសានគឺជាប្រភពត្រីដ៏សំខាន់នៅផ្សារត្រីនៅបានលុង ប៉ុន្តែ ពេលនេះត្រីមកពីទន្លេមេគង្គនៅខេត្តក្រចេះ ។* [EIA, ១៣៩]
សន្តិសុខស្បៀងមានហានិភ័យ	*ដោយសារបរិមាណត្រីថយចុះ សន្តិសុខស្បៀងមានហានិភ័យរួចទៅហើយ ។*[EIA, ១៨៦] *បច្ចុប្បន្ននេះ គេពុំឃើញមានជម្រើសប្រភពប្រូតេអ៊ីនប្រចាំថ្ងៃជំនួសត្រីទេ ។ អ្នកភូមិមិនមានលទ្ធភាពទិញសាច់ហូបឡើយ ។ បសុសត្វត្រូវបានរក្សាទុកសម្រាប់លក់យកប្រាក់ ហើយមិនអាចហូបបានឡើយ ។* [EIA, ១៤៣]
បាត់បង់ប្រូតេអ៊ីនត្រី	*ប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានពុំអាចពឹងអាស្រ័យតែលើត្រីជាប្រភពប្រូតេអ៊ីនតទៅទៀតបានឡើយ [ដោយសារការថយចុះបរិមាណត្រី] និង ត្រូវប្រើបសុសត្វជាអាហារ ឬ ត្រូវអភិវឌ្ឍន៍ជលកសិកម្ម ។*[EIA, ១៤០]

បាត់បង់កសិកម្មតាមមាត់ទន្លេ	កសិកម្មតាមមាត់ទន្លេត្រូវបានកាត់បន្ថយយ៉ាងច្រើននៅពេលនេះ ដោយសារការប្រែប្រួលកំពស់ទឹកច្រើននិងទឹកជំនន់ និង ជម្រាលមាត់ទន្លេមិនរឹងមាំ ។ ការដាំដំណាំក្រោយផ្ទះក៏ជួបប្រទះឧបសគ្គផងដែរដោយសារស្ថានភាពកំពស់ទឹកមិនអាចព្យាករណ៍ជាមុន ។ ការបោះបង់ការធ្វើកសិកម្មតាមតំបន់មាត់ទន្លេជាទូទៅអាចកើនឡើង ។ សារពើរុក្ខជាតិមាត់ទន្លេដែលប្រើប្រាស់ជាអាហារដោយសហគមន៍មូលដ្ឋាន បានថយចុះ ។ [EIA, ១៤០]
ការថយចុះការមានរុក្ខជាតិសម្រាប់ធ្វើជាអាហារ និង ថ្នាំសង្កូវ	*... ការហូរច្រោះបាក់ដីបានកាត់បន្ថយការមានរុក្ខជាតិព្រៃដុះតាមមាត់ទន្លេ ដែលកាលពីពេលមុនត្រូវបានបេះសម្រាប់ធ្វើជាអាហារ និងថ្នាំសង្កូវ ។ [EIA, ១៤២]*
ការហូរច្រោះបាក់ដីច្រាំងទន្លេដែលបណ្តាលមកពីការប្រែប្រួលលំហូរទឹកទន្លេ	*ការប្រែប្រួលលំហូរទឹកនិងកំពស់ទឹករាល់ថ្ងៃ នឹងបណ្តាលឱ្យមានការហូរច្រោះបាក់ដីនៅលើតំបន់ដ៏វែងមួយនៃទន្លេខ្សែទឹកខាងក្រោម ។ ផលប៉ះពាល់នឹងមានលក្ខណៈខ្លាំងបំផុតនៅក្នុងរដូវប្រាំង ... ។ ក្នុងរយៈពេលវែង ច្រាំងទន្លេ ដើមឈើ និង ឫស្សីនឹងរំកិលធ្លាក់ទៅក្នុងទន្លេ ច្រាំងទន្លេកាន់តែចោតខ្លាំង និង រងការហូរច្រោះបាក់ដីធំៗក្នុងរយៈពេលមានទឹកជំនន់ ។ កំណើនចំណោត និង លក្ខណៈគ្មានជីវិតនៃច្រាំងទន្លេដែលផ្លាស់ប្តូរ នឹង ធ្វើឱ្យវាមានលក្ខណៈសមស្របសម្រាប់ការដាំដំណាំតាមមាត់ទន្លេតិចជាងកាលពីមុន ។* [EIA, ១៤៥] *ច្រាំងទន្លេកាន់តែងាយបាក់ដីនិងហូរបាក់ច្រោះដីដោយសារការប្រែប្រួលកំពស់ទឹក ។ គេឃើញមានច្រាំងទន្លេចោតគ្មានរុក្ខជាតិនៅពេលនេះច្រើនជាងកាលពីពេលមុន ។ ចំណុចនេះគឺបណ្តាលមកពីការបាក់ច្រាំងទន្លេ ។* [EIA, ១៤០]

ការហូរច្រោះដីអាងទឹក និង ទឹកល្អក់នៅខ្សែទឹកខាងក្រោម	*ទីមួយ ជញ្ជាំងអាងទំនប់សឹករិចរិល ។ សារធាតុសឹកទាំងនេះភាគច្រើននឹងធ្លាក់ទៅកកនៅបាតអាងទឹក ប៉ុន្តែ ដីល្បប់និងដីផ្លដ្ឋិតឆ្នានឹងហូរចុះទៅខ្សែទឹកខាងក្រោម ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យទឹកល្អក់ ។ ការហូរច្រោះដីនេះនឹងបង្កើតបញ្ហានៅខាងក្រោមខ្សែទឹក តែនៅក្នុងរយៈពេល ១០ ឆ្នាំដំបូងនៃប្រតិបត្តិការប៉ុណ្ណោះ ។*[EIA, ១៤៥]
ទឹកល្អក់គឺមិនសមស្របសម្រាប់ការប្រើប្រាស់តាមផ្ទះ	*ភាពល្អក់*[១] *គឺជាបញ្ហាមួយនៅក្នុងបណ្តាឆ្នាំដំបូងនៃការដំណើរការទំនប់យ៉ាលី អ្នកភូមិមិនអាចប្រើទឹកសម្រាប់ងូតឡើយ ។ ពេលនេះទឹកកំពុងចាប់ផ្តើមល្អក់ឡើងវិញទៀតហើយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយសារការងារសាងសង់ពាក់ព័ន្ធនឹងគម្រោងថ្មីៗទាំងឡាយនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម ។*[EIA, ១៣៩] *នៅពេលមានទឹកជំនន់ ទឹកឡើងពណ៌ក្រហមនិងល្អក់ ... ជារឿយៗ មានក្លិនអាក្រក់ និង មានភក់ ... ។* [EIA, ១៤២]
កំណើនហានិភ័យដឹកជញ្ជូន	*ការធ្វើដំណើរដោយទូកកាន់តែមានគ្រោះថ្នាក់ដោយសារទឹកល្អក់ (ពិបាកមើលថ្មលិចទឹក) ។*[EIA, ១៤០]
ការបាត់បង់ជម្រកត្រីដែលត្រូវបានផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងការហូរច្រោះដី/ដីល្បប់ដែលបណ្តាលមកពីទំនប់	*គេគប្បីកត់សម្គាល់ថាទោះបីជាការប្រែប្រួលកំពស់ទឹកនៅប៉ែកកណ្តាលនិងប៉ែកខាងក្រោមនៃទន្លេសេសាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានលក្ខណៈទាបក្តី ក៏ការហូរច្រោះដីពីប៉ែកខាងលើនឹងត្រូវបានហូរចុះមកខ្សែទឹកខាងក្រោម និង នឹងធ្លាក់ចូលទៅក្នុងត្រពាំងជ្រៅនានានៅក្នុងរដូវប្រាំងដែរ ។ បន្តិចម្តងៗ ត្រពាំងជ្រៅទាំងនេះនឹងក្លាយទៅជារាក់ឡើងៗ ហើយលទ្ធភាពដ៏សំខាន់របស់វាក្នុងការបម្រើជាជម្រកត្រីនារដូវប្រាំងនឹងត្រូវថយចុះ ។* [EIA, ១៤៥]

[១] **ភាពល្អក់**គឺជាការវាស់ភាពល្អក់កកររបស់ទឹកដែលបណ្តាលមកពីបរិមាណនៃសារធាតុកករនៅក្នុងទឹក ។ ភាពល្អក់មានផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានលើគុណភាពទឹកផឹក និង នេសាទ ។

កំណើនសម្ពាធលើព្រៃឈើនៅតំបន់ខ្ពង់រាប	*... ដីធ្វើដំណាំតាមមាត់ទន្លេត្រូវបាត់បង់ដោយសារទឹកជំនន់ និងការហូរច្រោះបាក់ដី ហើយសម្ពាធជម្រុញឱ្យរកដីដាំដំណាំបន្ថែមនៅតំបន់ខ្ពង់រាបឆ្ងាយពីទន្លេ បានកើនឡើង ។*[EIA, ១៨៦]
ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទន្លេត្រូវបានបន្ទុចបង្អាក់	*ការប្រែប្រួលមិនទៀងទាត់នៅក្នុងទឹកទន្លេសេសាន បានប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើសារពើរុក្ខជាតិ បក្សាបក្សី សត្វល្អូន និង វដ្តជលជីវិតផ្សេងៗតាមមាត់ទន្លេ ដែលពឹងអាស្រ័យលើចង្វាក់ធម្មជាតិនៃទន្លេនេះ ។* [EIA,១៣]
ការប្តូរទីកន្លែងរបស់ត្រី (នៅក្នុងទន្លេសេសាន រវាងទន្លេសេសាននិងទន្លេមេគង្គ) ត្រូវបានបន្ទុចបង្អាក់	*សម្រាប់ប្រភេទត្រីជាច្រើន គឺកំណើនលំហូរទឹកដំបូងនៅដើមរដូវវស្សានេះហើយដែលនាំឱ្យមានការប្តូរទីកន្លែង ។ លំហូរជម្រុញទាំងនេះ ជារឿយៗ ត្រូវបានពន្យារ និង ត្រូវបានកាត់បន្ថយនៅក្នុងទន្លេដែលមានការគ្រប់គ្រងជាមួយអាងទឹក ។ ទឹកភ្លៀងដំបូងនៃរដូវវស្សា ត្រូវបានប្រើសម្រាប់បំពេញអាងទឹក ... ។ ការបំពេញអាងទឹកអាចពន្យារពេលការឈានដល់ទំហំលំហូរនេះ [ដើម្បីធ្វើឱ្យទឹកធ្លាក់ធម្មជាតិអាចឆ្លងកាត់បាន] អស់រយៈពេលច្រើន ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យត្រីមិនអាចទៅដល់គោលដៅរបស់វា ពោលគឺ កន្លែងពង ... ។ ការប្តូរទីកន្លែងដើម្បីពង ជារឿយៗ ត្រូវបានរារាំងដោយកង្វះលំហូរជម្រុញ ឬ ដោយលំហូរទឹករាក់ពេកក្នុងទូទាំងរដូវប្តូរទីកន្លែងសម្រាប់ឱ្យត្រីអាចទៅដល់កន្លែងពង ។*[EIA, ១៨៩]
ហានិភ័យសុខភាពសាធារណៈ: **សារាយពុលដែលផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងអាងទឹកយ៉ាលី** *ក្នុងរយៈពេល ២-៣ ឆ្នាំដំបូង (១៩៩៨-២០០០) ក្រោយបំពេញអាងទឹក [យ៉ាលី] ទំនងជាមានឧប្បត្តិហេតុជាមួយស្លែពុលពណ៌ខៀវ-បៃតងដែលបានបណ្តាលឱ្យមានបញ្ហាគុណភាពទឹកនៅក្នុងទន្លេសេសាននៅក្នុងខេត្តរតនៈគិរី ។*[EIA, ១៣៦]	

ទិន្នន័យអំពីគុណភាពទឹកនៅក្នុងការសិក្សានេះបានរកឃើញការប្រមូលផ្តុំនៃសារាយជាតិពុលនៅក្នុងអាងទឹកយ៉ាលី ។ ការសិក្សាបានបង្ហាញថាទឹកមានប្រភេទសារាយ microcystis sp *ដែលគេដឹងថាផលិតជាតិពុលម្យ៉ាងហៅថា* microcystins *។ ផលប៉ះពាល់រយៈពេលវែងនៃជាតិពុល* microcystins *គឺថាវារារាំងការធ្វើដំណើរការថ្លើមបន្តិចម្តងៗ និង អាចបណ្តាលឱ្យស្លាប់បានបើគួបផ្សំជាមួយជម្ងឺថ្លើមផ្សេងទៀត ដូចជា រោគក្រិនថ្លើម (hepatitis) ជាដើម ។* [EIA, ១៣៥]

កំណត់សម្គាល់: កម្រិតនៃជាតិពុល microcystin នៅក្នុងទឹកទន្លេដែលបានពិសោធន៍មើលនៅភូមិភី និង វ៉ឺនសៃ កាលពីខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ គឺស្ថិតនៅក្រោមកម្រិតរកឃើញ ។ ប៉ុន្តែ ការយកសំណាកមិនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងរយៈពេលមានហានិភ័យខ្ពស់នៅពេលដែលទឹកទន្លេស្ថិតនៅក្នុងហានិភ័យធំបំផុតនៃការធ្វើឱ្យកខ្វក់ ចាប់ពីខែមេសា ដល់ខែ ឧសភា ឡើយ ។ ការយកសំណាកនៅក្នុងរដូវប្រាំងគឺចាំបាច់ ។ [EIA, ១៣៥]

ផ្អែកលើការវិភាគទឹកនិងសំណាកសារាយទាំងពីប្រទេសវៀតណាមនិងកម្ពុជា ក៏ដូចជាពីការធ្វើសម្ភាសន៍ដែរ សារាយនេះប្រហែលជាបានរីកលូតលាស់នៅក្នុងទន្លេខ្សែទឹកខាងក្រោមទំនប់យ៉ាលីដោយសារការបញ្ចេញទឹកបាតអាងដែលសម្បូណ៌សារធាតុចិញ្ចឹមពីអាងទឹកយ៉ាលី ។ គេឃើញមានសារាយវែងតូចពណ៌ខៀវ-បៃតងត្រូពិក/ពាក់កណ្តាលត្រូពិកពពួក Lyngbya （cf woolei） ដែលអាចផ្តល់រោគសញ្ញាដូចគ្នាដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ។ ទឹកអាចមានជាតិពុល និង ធ្វើឱ្យរមាស់ ។ ការផឹកទឹកដែលមានរុក្ខជាតិនេះធ្វើឱ្យមានបញ្ហាផ្លូវដង្ហើម ឈឺក្បាល និង ឈឺក្រពះ ។ រុក្ខជាតិនេះអាចដុះទាំងនៅក្នុងអាងទឹកនិងទឹកទន្លេ និង លូតលាស់នៅក្នុងរយៈពេលមានពន្លឺថ្ងៃល្អ និង អាកាសធាតុក្តៅ ។ ផ្កាសារាយនេះអាចសម្លាប់ត្រី ។ នៅក្នុងអង្កេតនៅក្នុងខែ វិច្ឆិកា/ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៥ ជាតិពុលសារាយ ត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងអាងទឹកយ៉ាលី ប៉ុន្តែ មិនឃើញមាននៅក្នុងទន្លេខ្សែទឹកខាងក្រោមទេ ។

បញ្ហាដកដង្ហើមនិងមរណៈភាព

រោគសញ្ញាដែលបានរៀបរាប់ដោយប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានក្រោយផឹកទឹកពីទន្លេសេសាន អាចបណ្តាលមកពីរុក្ខជាតិសារាយពណ៌ខៀវ-បៃតង ។ សារាយពណ៌ខៀវ-បៃតងនេះអាចផលិតជាតិពុលពីរប្រភេទ គឺជាតិពុលធ្វើឱ្យខូចថ្លើម (hepatotoxins) （វាយលុកថ្លើម） និង ជាតិពុលធ្វើឱ្យខូចសសៃប្រសាទ (neurotoxins) （វាយលុកប្រព័ន្ធសសៃប្រសាទ） ។ ជាតិពុលធ្វើឱ្យខូចសសៃប្រសាទអាចបណ្តាលឱ្យស្លាប់ប៉ុន្មាននាទីក្រោយពេលលេបចូលក្នុងពោះ រីឯ ជាតិពុលធ្វើឱ្យខូចថ្លើមច្រើនចំណាយពេលរាប់ម៉ោងដល់រាប់ថ្ងៃមុនពេលមរណៈភាពកើតឡើង ។ ក្នុងករណីទាំងពីរ នេះ បញ្ហាដកដង្ហើមគឺជាមូលហេតុផ្ទាល់ច្រើនបំផុតនៃការស្លាប់ ។ [EIA, ១៣៥]

រោគរមាស់ពីការងូតទឹកនិងហែលទឹកនៅក្នុងទន្លេសេសានអាចកើតមកពីសារាយមួយចំនួន។ ប្រភេទមានច្រើនជាងគេគឺសារាយពណ៌ខៀវ-បៃតង Cyanophycea *និង* Chrysophycea *។ សារាយទាំងនេះមានថង់ដែលផ្ទុកវត្ថុរាវធ្វើឱ្យរមាស់ដែលបែកធ្លាយពេលប៉ះវា។*[EIA, ១៣៥]

បញ្ហាសារាយពុលរំពឹងថាមាននៅក្នុងអាងទឹកថ្មី

... នៅក្នុងរយៈពេលពី ៥ ទៅ ១០ ឆ្នាំដំបូងនៅពេលដែលសារធាតុចិញ្ចឹមត្រូវបានបញ្ចេញពីសម្រាមសរីរាង្គរលួយពីផ្ទៃដីលិចទឹក ទឹកក្នុងអាងទាំងនេះអាចកាន់តែអស់អុកស៊ីហ្សែន និង អាចមានបញ្ហាសារាយពណ៌ខៀវ-បៃតង តាមរដូវ។ បញ្ហានេះទំនងជាច្រើនកើតឡើងនៅដំណាច់រដូវលំហូរទឹកទាប (ខែ មេសា-ឧសភា)។

[ទំនប់] នាអនាគតនឹងធ្វើឱ្យលិចទឹកផ្ទៃដីថ្មី និង បង្កើតទឹកសម្បូណ៌សារធាតុចិញ្ចឹមនៅក្នុងទន្លេខ្សែទឹកខាងក្រោមក្នុងរយៈពេលពី ៥-១០ ឆ្នាំ ក្រោយមានការគ្រប់គ្រងទឹក។ ប្រការនេះអាចបង្កើតបញ្ហាសារាយថ្មី។ [EIA, ១៤៨]

អាងទឹកថ្មីដែលកំពុងសាងសង់អាចនាំឱ្យមានរយៈពេលថ្មីមួយនៃទឹកសម្បូណ៌សារធាតុចិញ្ចឹមដែលអាចជម្រុញឱ្យមានការប្រមូលផ្តុំសារាយដែលបង្កបញ្ហា ... ផលប៉ះពាល់ដូចគ្នាអាចកើតមានឡើងជាថ្មីទៀតដោយសារទំនប់ថ្មីនានាដែលគេកំពុងសាងសង់។[EIA, ១៣៨]

៣: ការពិនិត្យឡើងវិញនូវអនុសាសន៍ EIA ស្តីពីការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ខាងក្រោមខ្សែទឹក និង ការផ្តល់សំណង

អនុសាសន៍វិធានការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់	**សេចក្តីអធិប្បាយអំពី EIA**
១. អាងគ្រប់គ្រងទឹកនៃទំនប់សេសាន ៤A (ព្រំដែនវៀតណាម-កម្ពុជា)	*វិធានការនេះនឹងធ្វើឱ្យមានស្ថេរភាពដល់ការប្រែប្រួលលំហូរទឹករាល់ថ្ងៃ និង គឺជាវិធានការបន្ថយផលប៉ះពាល់ដ៏សំខាន់បំផុតសម្រាប់កិច្ចអភិវឌ្ឍន៍មានស្រាប់និងអនាគត។ លំហូរទឹកចេញពីអាងនៃ*

	ទំនប់សេសាន ៤A គប្បីមានលក្ខណៈស្មើគ្នានឹងលំហូរធម្មជាតិតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ។[EIA, ១៥] *ការប្រែប្រួលប្រចាំថ្ងៃនឹងត្រូវបានកាត់បន្ថយនៅពេលដែលអាងគ្រប់គ្រងទឹកនៃទំនប់សេសាន ៤A ដំណើរការ ។*[EIA, ៧០] **(សូមមើលយោបល់ចុងក្រោយ)**
២. ការកែប្រែប្រតិបត្តិការដើម្បីកាត់បន្ថយការប្រែប្រួលទឹក/ការហូរច្រោះបាក់ដីខាងក្រោមខ្សែទឹក និង ដើម្បីកែលម្អស្ថានភាពទន្លេជារួម	របាយការណ៍ EIA ផ្តល់ជាអនុសាសន៍នូវវិធានប្រតិបត្តិការមួយចំនួនសម្រាប់ទួរប៊ីននិងច្រកបញ្ចេញទឹកដើម្បីកាត់បន្ថយការប្រែប្រួលកំពស់ទឹក ... និង *ជាទូទៅ ដើម្បីធ្វើតាមគម្រូលំហូរធម្មជាតិ ។*[EIA, ៦០] ជាផ្នែកមួយនៃសម្បទាន [ប្រតិបត្តិការ] របស់ខ្លួន ក្រុមហ៊ុនអគ្គិសនីនៅប្រទេសណ័រវ៉េសនិងអឺរ៉ុបមានកាតព្វកិច្ចត្រូវបញ្ចេញទឹកជំនន់ជម្រុញសម្រាប់ត្រីផ្លាស់ទីកន្លែង (ដូចជាត្រីសាលម៉ុង និង ត្រី trout) ។ [EIA, ១៤៩]
៣. ឃ្លាំមើលផលប៉ះពាល់នៃប្រតិបត្តិការលើបរិមាណនិងគុណភាពទឹកខាងក្រោមខ្សែទឹក **ការបញ្ចេញទឹកប្រសើរបំផុត**	*ការយកចិត្តទុកដាក់ពិសេសលើប្រតិបត្តិការក្នុងបណ្តាឆ្នាំដំបូង គប្បីផ្តោតលើផលប៉ះពាល់នៃការបញ្ចេញទឹកជាអប្បបរមា និង របបប្រតិបត្តិការនៃរោងចក្រវារីអគ្គិសនី ពោលគឺ ផលប៉ះពាល់នៃផលិតកម្មខ្ពស់បំផុតលើជលជីវិតនៅខាងក្រោមខ្សែទឹក ។ ជាពិសេសការវាយតម្លៃគឺចាំបាច់ត្រូវធ្វើលើការបញ្ចេញទឹកអប្បបរមា និងភាពគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរក្សាទីជម្រកជលជាតិ និង ពូជត្រី ។* [EIA, ១៨១] របាយការណ៍ EIA ផ្តល់ជាអនុសាសន៍នូវការឃ្លាំមើលដើម្បី "កំណត់យុទ្ធសាស្រ្តបញ្ចេញទឹកអប្បបរមាប្រសើរបំផុត" ដើម្បីរក្សាកំពស់ទឹកដែលអាចទ្រទ្រង់ជីវិតជលជាតិ សត្វព្រៃនិងរុក្ខជាតិព្រៃ និងសារពើរុក្ខជាតិមាត់ទឹក ។ [EIA, ១៨១]

៤. ឃ្លាំមើលគុណភាពទឹក	*ទឹកគប្បីត្រូវបានឃ្លាំមើលដើម្បីរកមើលសារធាតុចិញ្ចឹម សមាសភាពប្រភេទសារាយនិងជាតិពុលសារាយ សម្រាប់រយៈពេលពីរបីឆ្នាំក្រោយ ពេលដែលទំនប់ដំណើរការ ។*[EIA, ១៤៨] *សំណាកទឹកគប្បីត្រូវយករាល់ខែ ។ ការយកសំណាកគុណភាពទឹកនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាអាចធ្វើដោយបុគ្គលិកក្រសួងធនធានទឹក និង ឧតុនិយមនៅបានលុង និង បញ្ជូនតាមយន្តហោះទៅភ្នំពេញដើម្បីធ្វើការវិភាគ ។ ការយកសំណាកទឹកនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាមអាចធ្វើដោយបុគ្គលិកនៅក្នុងរោងចក្រវារីអគ្គិសនីយ៉ាលី ហើយសំណាកអាចផ្ញើទៅក្រុងហូជីមិញ ដាណាំង ឬ ហាណូយ ដើម្បីធ្វើការវិភាគ ។*
យុទ្ធនាការឃ្លាំមើលសារាយ/យុទ្ធនាការព័ត៌មានអំពីសារាយ ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយជូនសាធារណជនអំពីហានិភ័យសុខភាព	*កម្មវិធីឃ្លាំមើលសារាយមួយគប្បីត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលអាចរកឃើញបញ្ហាណាមួយ ក៏ដូចជាយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមួយដែលជូនដំណឹងដល់ប្រជាជនអំពីគ្រោះថ្នាក់នៃការផឹកទឹកដែលមានជាតិសារាយច្រើន ។ ផ្ការីកមួយនៃសារាយពុលអាចលូតលាស់ក្នុងរយៈពេល ២-៣ ថ្ងៃ ហើយប្រព័ន្ធជូនដំណឹងមួយគប្បីត្រូវបានបង្កើតឡើង ។[EIA, ១៤៨]*
៥. សំណើវិធានការសំខាន់ៗចំនួន ៥ ដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ដោយសារប្រតិបត្តិការទំនប់	*វិធានការសំខាន់ៗទាំងឡាយដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ពីគម្រោងវារីអគ្គិសនីយ៉ាលី និង ពីប្រតិបត្តិការនៃការអភិវឌ្ឍន៍វារីអគ្គិសនីនាអនាគតនៅក្នុងទន្លេសេសាន រួមមាន:* *(១) បង្កើតទំនប់សេសាន ៤A ជាអាងគ្រប់គ្រងទឹកមួយ ។* *(២) បង្កើតប្រព័ន្ធជូនដំណឹងជាមុនសម្រាប់ការបញ្ចេញទឹក និង លំហូរទឹកភ្លាមៗ ។* *(៣) ពន្យារពេលបំពេញទឹកអាងក្នុងរដូវវស្សាឱ្យបានយូរ ។* *(៤) បន្ថយធាតុចូលចិញ្ចឹមសរីរាង្គទៅក្នុងទន្លេនិងអាងទឹក ។* *(៥) ពិចារណាបង្កើតកម្មវិធីចិញ្ចឹមត្រី និង អភិវឌ្ឍកម្មវិធីមួយសម្រាប់ផលកសិកម្ម ។*[EIA, ១៥]

៦. អនុសាសន៍របាយការណ៍ EIA សម្រាប់ "សំណងសង្គម"

របាយការណ៍ EIA ផ្ដល់អនុសាសន៍ចំនួនប្រាំពីរដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់លើជីវភាពរស់នៅ សន្តិសុខស្បៀង កម្រិតជីវភាព និង សុខុមាលភាពទូទៅនៅខាងក្រោមខ្សែទឹក ក្នុងកម្រិតសហគមន៍និងគ្រួសារ។ អ្នកពិគ្រោះការងារជឿថា "ជម្រើសសម្រាប់ផ្ដល់សំណងសង្គម" ទាំងនេះ គឺគួរឱ្យចង់បានក្នុងរយៈពេលវែងជាង "ការសងប្រាក់ តែមួយលើក។"

អនុសាសន៍ដំបូងទាំងបួនគឺសំដៅ "ផ្ដល់សំណងសម្រាប់ការបាត់បង់ស្បៀងអាហារ បសុសត្វ ដីធ្លី និង ប្រាក់ចំណូលៈ"

១) បង្កើតកម្មវិធីជលកសិកម្មមួយ

២) អភិវឌ្ឍជម្រើសផ្សេងៗនៅក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វ និង/ឬ កម្មវិធីចិញ្ចឹមមាន់ទា

(៣) អភិវឌ្ឍជម្រើសផ្សេងៗសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងដំណាំ និង គំនិតផ្ដួចផ្ដើមដំណាំបន្ទាប់បន្សំ និង

(៤) ចាប់ផ្ដើមនិងលើកស្ទួយការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើផ្អែកលើសហគមន៍ ឬ កម្មវិធីព្រៃឈើសង្គម។

អនុសាសន៍ទី ៥ ដល់ ៧ "នឹងលើកស្ទួយកម្រិតជីវភាព និង សុខុមាលភាពទូទៅ ដែលរួមចំណែកដោយផ្ទាល់និងដោយប្រយោលដល់ការកែលម្អសុខភាពៈ"

(៥) ចាប់ផ្ដើមផ្ដល់អគ្គិសនី

(៦) បង្កើតប្រព័ន្ធទឹកផឹកនិងប្រព័ន្ធអនាម័យ

(៧) កែលម្អប្រព័ន្ធថែទាំសុខភាព។

៧. ការពិគ្រោះយោបល់សាធារណៈ

អនុសាសន៍សម្រាប់ឱ្យមានការចូលរួមរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងតំបន់ខាងក្រោមខ្សែទឹកទន្លេសេសាន -*ក្រុមប្រជាជនខាងក្រោមនេះគប្បីបានចូលរួមក្នុងដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ភាគីពាក់ព័ន្ធ។* [EIA, ១៦]

(១) ប្រជាជនរងផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ដែលរស់នៅក្នុងភូមិជាប់ទន្លេ

(២) ប្រជាជនរងផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ដែលរស់នៅក្នុងតំបន់ជាប់គ្នា

(៣) ប្រជាជនដែលប្រើទន្លេនេះសម្រាប់សកម្មភាពជីវភាពរស់នៅនានា ប៉ុន្តែ មិនរស់នៅតាមដងទន្លេទេ

(៤) ស្ត្រីនៅក្នុងភូមិនានាដែលរងផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់

(៥) អង្គការប្រជាជន

(៦) បុគ្គលិកសុខាភិបាល និង គ្រូថ្នាំខ្មែរ

(៧) ប្រធានភូមិនិងប្រធានឃុំនៃតំបន់ដែលរងផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់

(៨) តំណាងរដ្ឋបាលស្រុក

(៩) តំណាងរដ្ឋបាលខេត្ត

(១០) អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលបំពេញការងារនៅតាមតំបន់រងផលប៉ះពាល់ ។

ដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ភាគីពាក់ព័ន្ធគប្បីនាំឱ្យមានវិធានការនានាសម្រាប់កាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៅតាមដងទន្លេសេសាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដែលបណ្តាលមកពីការអភិវឌ្ឍន៍វារីអគ្គិសនីនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម ។

ការធ្វើផែនការនិងការអនុវត្តវិធានការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ គប្បីត្រូវធ្វើឡើងក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយស្ថាប័នមានស្រាប់ និង ដោយគាំទ្រស្ថាប័នទាំងនេះ ដូចជាក្រុមប្រឹក្សាឃុំ និង មណ្ឌលសុខភាពស្រុកជាដើម ។

អង្គការប្រជាជន និង អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលបំពេញការងារនៅក្នុងតំបន់ទាំងនេះ គប្បីចូលរួមក្នុងសកម្មភាពកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ផងដែរ ។

៨. អនុវត្តការឃ្លាំមើល

"អង្គភាពបរិស្ថាននិងសហគមន៍" គប្បីមានមន្ត្រីឃ្លាំមើលបរិស្ថានដែលទទួលបន្ទុក*ពិនិត្យមើលការងារកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ទាំងអស់ និង ឃ្លាំមើលយ៉ាងទៀងទាត់នូវផលប៉ះពាល់របស់គម្រោងដោយប្រៀបធៀបនឹងសូចនាករនិងបទដ្ឋានមួយចំនួន ។ ការឃ្លាំមើលជាបីកម្រិតត្រូវបានស្នើឡើង: ការឃ្លាំមើលដ៏ទៀងទាត់ ការពិនិត្យមើលឡើងវិញប្រចាំឆ្នាំ និង ការពិនិត្យមើលឡើងវិញបណ្តោះអាសន្ន ។*

នៅក្នុងអំឡុងពេលសាងសង់ អង្គភាពបរិស្ថាននិងសហគមន៍នឹងធ្វើការឃ្លាំមើលដ៏ទៀងទាត់ រាយការណ៍ជូនអ្នកគ្រប់គ្រងគម្រោងរៀងរាល់សប្តាហ៍ និង រាយការណ៍ភ្លាមៗនៅពេលដែលបញ្ហាដោយឡែកណាមួយកើតឡើង ។ ចំណុចនេះរួមមានការឃ្លាំមើលអ្នកម៉ៅការ *ក៏ដូចជាការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ និង សកម្មភាពផ្សេងទៀតរបស់គម្រោងផងដែរ ។ របាយការណ៍វឌ្ឍនភាពប្រចាំខែ និង របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ គប្បីត្រូវផ្ញើជូនអាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធនានានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និង វៀតណាម ។*[EIA, ១៨១]

ការទទួលខុសត្រូវលើការឃ្លាំមើលគឺស្ថិតនៅជាមួយម្ចាស់គម្រោង (អគ្គិសនីវៀតណាម) ប៉ុន្តែ គប្បីត្រូវបាន ពិភាក្សាជាមួយនិងបញ្ជាក់អះអាងដោយអាជ្ញាធរកម្ពុជា និង វៀតណាម ។

ការប្រមូលទិន្នន័យជលវិទ្យានិងទិន្នន័យអំពីកករ - ម្ចាស់គម្រោងទទួលបន្ទុកផ្តល់មូលនិធិសមស្របជូនដល់ការ សិក្សាទាំងអស់ដែលគេយល់ឃើញថាចាំបាច់ ។[EIA, ១៨២]

ម្ចាស់គម្រោងទទួលបន្ទុកបង្កើតនិងអនុវត្តកម្មវិធីឃ្លាំមើលដ៏ពេញលេញមួយ ដែលត្រូវទទួលការឯកភាពពី អាជ្ញាធរកម្ពុជានិងវៀតណាមដែលពាក់ព័ន្ធ ។ ម្ចាស់គម្រោងគប្បីផ្តល់មូលនិធិជូនគ្រប់សកម្មភាពទាំងអស់នៅក្នុង កម្មវិធីដែលបានឯកភាពនេះ ។

ការឃ្លាំមើលដំណាក់កាលធ្វើប្រតិបត្តិការ – ម្ចាស់គម្រោងទទួលបន្ទុកទាំងស្រុងលើការផ្តល់មូលនិធិនិងការ អនុវត្តកម្មវិធីឃ្លាំមើល និង គប្បីត្រូវរៀបចំតាមរយៈការពិភាក្សាជាមួយអាជ្ញាធរសមស្របនៅក្នុងប្រទេស កម្ពុជា និង វៀតណាម ។

៥: យោបល់ចុងក្រោយ

៥.១ ជំហានខាងមុខ - អាទិភាព និង ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តលើការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ និង ការផ្តល់ សំណង

- យោងតាមកិច្ចព្រមព្រៀងទន្លេមេគង្គឆ្នាំ ១៩៩៥ ដែលចុះហត្ថលេខាដោយប្រទេសថៃឡង់ដ៏ សាធារណ រដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមានិតឡាវ កម្ពុជា និង វៀតណាម រដ្ឋជាប់ទន្លេមេគង្គទាំងឡាយមានកាតព្វកិច្ច ត្រូវ "**ខិតខំជៀសវាង និង កាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ពោរពេញដោយអន្តរាយ** ដែលអាចកើតឡើងចំពោះ បរិស្ថាន ជាពិសេសបរិមាណនិងគុណភាពទឹក ស្ថានភាពជលជាតិ (ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី) និង តុល្យភាព បរិស្ថាននៃប្រព័ន្ធទន្លេ **ចាប់តាំងពីការអភិវឌ្ឍន៍និងការប្រើប្រាស់ធនធានអាងទន្លេមេគង្គ ។**" នៅក្នុង បរិបទនេះ អនុសាសន៍ EIA ទាំងអស់សម្រាប់កាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ ការពិគ្រោះយោបល់ ការអនុវត្ត និង ការទទួលបន្ទុកលើការផ្តល់មូលនិធិ គប្បីត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នជាមួយភាគី ពាក់ព័ន្ធកម្ពុជា ដើម្បីកំណត់អាទិភាពសម្រាប់ការធ្វើវិនិយោគ និង ការធ្វើសកម្មភាព ។

- ផលប៉ះពាល់ខាងក្រោមខ្សែទឹកខ្លះ ជាក់ស្តែង ការគម្រាមកំហែងរបស់ការបំពុលនៃសារាយពុលនៅក្នុងរដូវប្រាំង និង ទឹកជំនន់ធ្ងន់ធ្ងរដែលបង្ខំឱ្យមានការផ្លាស់លំនៅដ្ឋានរបស់សហគមន៍នៅតាមដងទន្លេ តាមទស្សនៈរបស់យើង គប្បីបើកឱ្យមានការអនុវត្តមាត្រា ១០ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងទន្លេមេគង្គដែលចែងពីស្ថានភាពគ្រោះអាសន្ន។ មាត្រា ១០ ចែងថា: *នៅពេលណាដែលភាគីមួយដឹងអំពីបញ្ហាពិសេសនៃបរិមាណឬគុណភាពទឹកដែលគឺជាគ្រោះអាសន្នដែលតម្រូវឱ្យមានការឆ្លើយតបជាបន្ទាន់ ភាគីនោះត្រូវផ្តល់ដំណឹងនិងពិគ្រោះដោយផ្ទាល់ជាមួយភាគីពាក់ព័ន្ធ និង គណៈកម្មាធិការចម្រុះរបស់គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ ដោយមិនបង្អែបង្អង់ ដើម្បីចាត់វិធានការកែតម្រូវសមស្រប ។*

៥.២ បញ្ហាបន្ទាន់

ផ្អែកលើទស្សនៈរបស់យើងអំពីរបាយការណ៍ EIA និង សេចក្តីថ្លែងការណ៍ថ្មីៗពីសហគមន៍រងផលប៉ះពាល់នានានៅភូមិភាគឦសានប្រទេសកម្ពុជា (សូមមើលឧបសម្ព័ន្ធ ១) យើងបានកំណត់បញ្ហាបន្ទាន់ដូចខាងក្រោមនេះ:

- **ការគម្រាមកំហែងសុខភាពសាធារណៈដោយសារហានិភ័យនៃការផ្ទុះរាលដាលនៃសារាយពុលនៅក្នុងអាងទើបបំពេញទឹករបស់វៀតណាមដែលធ្វើឱ្យកខ្វក់ទឹកនៅខាងក្រោមខ្សែទឹក។** ដំណោះស្រាយបន្ទាន់ និងដំណោះស្រាយរយៈពេលវែងចំពោះបញ្ហាគុណភាពទឹករបស់កម្ពុជាដែលបណ្តាលមកពីទំនប់និងអាងទឹករបស់អគ្គិសនីវៀតណាម គឺចាំបាច់។ ឧទាហរណ៍ ដំណោះស្រាយនេះអាចរួមមានការផ្គត់ទឹកផឹកប្រកបដោយសុវត្ថិភាពដែលត្រូវផ្តល់ជូនដល់សហគមន៍មានហានិភ័យនានានៅតាមដងទន្លេសេសាន នៅក្នុងរដូវប្រាំង និង វិនិយោគលើប្រព័ន្ធច្រោះទឹក និង អណ្តូងទឹកនៅតាមសហគមន៍មានហានិភ័យ ។

- **ជំនួយទឹកជំនន់/ជំនួយផ្លាស់លំនៅដ្ឋានសម្រាប់គ្រួសារទាំងឡាយដែលប្តូរទីលំនៅទៅតំបន់ខ្ពង់រាបដើម្បីគេចចេញពីទឹកជំនន់យូរ និង ការខូចខាតដោយទឹកជំនន់ដែលត្រូវបានធ្វើឱ្យកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀតដោយប្រតិបត្តិការទំនប់នៅខាងលើខ្សែទឹកក្នុងរដូវវស្សា។** ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលក្នុងមូលដ្ឋាន សហគមន៍រងផលប៉ះពាល់ និង អង្គការអភិវឌ្ឍន៍មិនមែនរដ្ឋាភិបាល គប្បីវាយតម្លៃតម្រូវការជាបន្ទាន់ និង ស្នើសុំជំនួយហិរញ្ញវត្ថុពីម្ចាស់គម្រោង ពោលគឺអគ្គិសនីវៀតណាម តាមរយៈគណៈកម្មាធិការទន្លេសេសាន គណៈកម្មាធិការជាតិទន្លេមេគង្គកម្ពុជា និង លេខាធិការដ្ឋានគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គនៅក្រុងវៀងច័ន្ទ ដែលត្រូវបានផ្តល់មូលនិធិដោយអ្នកផ្តល់ជំនួយ។ (សូមមើលមាត្រា ១០ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងទន្លេមេគង្គ) ។

- **កាត់បន្ថយការប្រែប្រួលទឹកប្រចាំថ្ងៃ និង ការបញ្ចេញទឹកធ្វើឱ្យអន្តរាយផ្សេងទៀតពីទំនប់និងអាងទឹកនៅខ្សែទឹកខាងលើ។** របាយការណ៍ EIA លើកឡើងថា *"ការប្រែប្រួលប្រចាំថ្ងៃនៅក្នុងលំហូរទឹកទន្លេពីគម្រោងវារីអគ្គិសនីយ៉ាលីមានផលប៉ះពាល់ធំបំផុត [នៅខាងក្រោមខ្សែទឹក] ហើយផលប៉ះពាល់ទាំងនេះនឹងមិនបញ្ឈប់ទេប្រសិនបើមិនមានចាត់វិធានការកាត់បន្ថយឱ្យបានសមស្រប។"* [EIA, ១៨៧] ទំនប់សេសាន ៤A ត្រូវបានបង្ហាញថាជា "អាងគ្រប់គ្រងទឹក"មួយដែលនឹងកាត់បន្ថយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនូវការប្រែប្រួលទឹកធ្វើឱ្យអន្តរាយប្រចាំថ្ងៃដែលបណ្តាលមកពីប្រតិបត្តិការទំនប់នៅខ្សែទឹកខាងលើជាស្ថានីយអគ្គិសនីកំពូល។ របាយការណ៍ EIA រាយការណ៍ថាទំនប់សេសាន ៤A នេះត្រូវបញ្ចប់ជាស្ថាពរនៅក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧ តាមការលើកឡើងដោយម្ចាស់គម្រោង ពោលគឺ អគ្គិសនីវៀតណាម។ តាមពិត ទំនប់សេសាន ៤A នឹងមិនទាន់បញ្ចប់ជាស្ថាពរទេរហូតដល់រយៈពេលបីឆ្នាំទៀត និងនឹងត្រូវបានដំណើរការដើម្បីផលិតអគ្គិសនី ពោលគឺមិនមែនសម្រាប់គ្រប់គ្រងលំហូរទឹកទន្លេទេ។ យោងតាម *ទីភ្នាក់ងារសារព័ត៌មានវៀតណាម* (Vietnam News Agency) (ថ្ងៃទី ១៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៨) គម្រោងទំនប់សេសាន ៤A នឹងមានទួប៊ីនបីសម្រាប់សមត្ថភាពតម្លើងបង្កើតថាមពល ៦៣ មេហ្គាវ៉ាត់ និង នឹងត្រូវបានបញ្ចប់ជាស្ថាពរនៅមុនដំណាច់ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០។ (ធនាគារវៀតណាមសម្រាប់វិនិយោគនិងអភិវឌ្ឍន៍ និង ក្រុមហ៊ុនចម្រុះវៀតណាម-រុស្ស៊ីមួយ កំពុងផ្តល់មូលធនវិនិយោគចំនួន ៧៥ លានដុល្លារ។) អ្វីដែលការប្រកាសព័ត៌មាននេះលើកឡើងសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជានៅខាងក្រោមខ្សែទឹក គឺថាការប្រែប្រួលធ្វើឱ្យអន្តរាយនៅក្នុងលំហូរទឹកទន្លេនឹងបន្តទៅទៀតមិនមានថយចុះទេ - លុះត្រាណាតែអគ្គិសនី វៀតណាមត្រូវបានបញ្ជាឱ្យកែតម្រូវប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួនឱ្យបានសមស្រប។

ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានសម្រាប់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តស្តីពីការកែប្រែប្រតិបត្តិការដែលអាចកាត់បន្ថយឬសម្រាលផលប៉ះពាល់ខាងក្រោមខ្សែទឹក **ស្ថានភាពប្រតិបត្តិការមួយកញ្ចប់ដ៏ពេញលេញសម្រាប់ធ្វើឱ្យគោលដៅផលិតអគ្គិសនីនៅខាងលើខ្សែទឹកមានតុល្យភាពជាមួយនឹងភាពចាំបាច់នៃការស្តារនិងរក្សាស្ថានភាពលំហូរទឹកធម្មជាតិនៅខាងក្រោមខ្សែទឹក គប្បីត្រូវបានវាយតម្លៃមើលជាបន្ទាន់។ ការប្តូរពីប្រតិបត្តិការខ្ពស់បំផុតទៅជាប្រតិបត្តិការតាមតម្រូវការអគ្គិសនីជាមធ្យមវិញនៅតាមគ្រប់ទំនប់នៅខាងលើខ្សែទឹកទាំងអស់ឬទំនប់ណាមួយ គប្បីត្រូវបានពិចារណាជាជម្រើសមួយ ដោយផ្អែកលើការអនុវត្តប្រសើរបំផុតដែលអភិវឌ្ឍដោយក្រុមហ៊ុនអគ្គិសនីធំៗនៅកន្លែងផ្សេង។** ការផ្តល់មូលនិធិ និង ជំនួយបច្ចេកទេសសម្រាប់គំនិតផ្តួចផ្តើមនេះ អាចត្រូវបានផ្តល់តាមរយៈគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គដែលទទួលមូលនិធិពីអ្នកផ្តល់ជំនួយ និង ម្ចាស់គម្រោង ពោលគឺ អគ្គិសនីវៀតណាម។

៥.៣ គោលនយោបាយ និង ដំណើរការនៃស្ថានីយវារីអគ្គិសនីនៅលើដៃទន្លេមេគង្គឆ្លងកាត់ព្រំដែន គប្បីត្រូវបាន ពិនិត្យឡើងវិញ។

ចំពោះមុខផលប៉ះពាល់ឆ្លងព្រំដែននិងធ្វើឱ្យអន្តរាយមិនអាចប្រកែកបាននៃទំនប់វារីអគ្គិសនីលើទន្លេសេសាន គួបផ្សំជាមួយនឹងកង្វះខាតក្របខ័ណ្ឌនិយ័តកម្មនិងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ដើម្បីធ្វើឱ្យគោលដៅផលិតអគ្គិសនីមានតុល្យភាពជាមួយនឹងអាទិភាពផ្សេងទៀតតាមដងទន្លេ គោលនយោបាយនិងការដំណើរការរោងចក្រវារីអគ្គិសនីដល់កម្រិតកំពូលនៅលើដៃទន្លេឆ្លងព្រំដែននៃទន្លេមេគង្គគប្បីត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញ និង គប្បីត្រូវបានពិចារណានៅក្នុងបរិបទនៃការអនុវត្តពិភពលោកប្រសើរបំផុត និង ការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋស្របតាមកិច្ចព្រមព្រៀងឆ្នាំ ១៩៩៥ របស់គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ ស្តីពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយនិរន្តរភាពនៅក្នុងតំបន់អាងទន្លេមេគង្គ។

ចប់/ការពិនិត្យឡើងវិញនូវរបាយការណ៍ EIA ទន្លេសេសាន
ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៨

ឧបសម្ព័ន្ធ ១: ព័ត៌មានបច្ចុប្បន្នភាពអំពីទន្លេសេសាន - ខែ តុលា - ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧

រូបថត និង ការបកប្រែដោយបណ្តាញការពារទន្លេ 3S ខេត្តរតនះគីរី

១. សេចក្តីថ្លែងការណ៍នានាអំពីអ្នកដឹកនាំសហគមន៍ដែលរងផលប៉ះពាល់ពីទំនប់	
លោក ជា ពុតទី អភិបាលរង ស្រុកតាវែង ទន្លេសេសាន (រូបថតខាងលើ)	"យើងត្រូវការយុទ្ធសាស្ត្រល្អមួយដើម្បីរៀបចំផែនការសម្រាប់ជំហានខាងមុខ ។ យើងដឹងថាវៀតណាមបានសាងសង់ទំនប់ និង បានប៉ះពាល់សហគមន៍នានានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ ពេលនេះយើងត្រូវតែពិភាក្សាគ្នា និង មានសាមគ្គីភាពល្អ និង ផ្តល់យោបល់ជូនដល់មេដឹកនាំរដ្ឋាភិបាល ។ ខ្ញុំមិនមានអំណាចច្រើនទេ ។ របៀបរស់នៅរបស់ខ្ញុំគឺដូចគ្នានឹងសហគមន៍ទាំងឡាយនៅទីនេះអញ្ចឹងដែរ ។ ខ្ញុំបានទៅចូលរួមសិក្ខាសាលាស្តីពី EIA ទន្លេសេសាននៅភ្នំពេញ និង បានផ្តល់យោបល់ជាច្រើន ។ តំណាងមួយរូបមកពីគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គក៏បានចូលស្តាប់រួមផងដែរ ។ ខ្ញុំបានលើកបញ្ហា និង អ្វីដែលសហគមន៍ចង់បានដើម្បីជាដំណោះស្រាយ ។ ប្រសិនបើរដ្ឋាភិបាលវៀតណាមមិនអាចរកដំណោះស្រាយជូនសហគមន៍បានទេ និង បន្តសាងសង់ទំនប់ នោះពួកគេគប្បីកសាងផ្លូវថ្នល់និងខ្សែបញ្ជូនអគ្គិសនីដើម្បីផ្តល់ជូនសហគមន៍ ។ ពួកគេក៏គប្បីសង់ផងដែរនូវប៉ុស្តិ៍ផ្តល់ដំណឹង ។ យើងមិនចង់ឈ្លោះប្រកែក ជាមួយឬខឹងពួកគេទេ ប៉ុន្តែ យើងក៏ស្រឡាញ់ធនធានធម្មជាតិរបស់យើងផងដែរ ។"

លោក ខាំ ភុនកុក (ជនជាតិគ្រឹង អាយុ ៥៤ ឆ្នាំ) ភូមិទាមលើ ស្រុកវឺនសៃ ទន្លេសេសាន	"ខ្ញុំសុំឱ្យអ្នកសាងសង់ទំនប់នៅក្នុងប្រទេសវៀតណាមធ្វើតាមចំណុចខាងក្រោមនេះ: ▪ ទោះជាតាមវិធីណាក៏ដោយ សូមធ្វើឱ្យទន្លេមានសភាពដូចកាលពីពេលមុន។ ▪ ប្រសិនបើមានភ្លៀងខ្លាំង ហើយលោកចាំបាច់ត្រូវបញ្ចេញទឹកពីអាងទំនប់ សូមផ្តល់ដំណឹងឱ្យបានទាន់ពេលវេលាជូនដល់អ្នកភូមិផងអំពីការបញ្ចេញទឹក។ មកដល់ពេលនេះ ការផ្តល់ដំណឹងគឺមកដល់យឺតពេកទើបបានជាផ្តល់ដំណឹងដល់អ្នកភូមិមិនទាន់។ ជាធម្មតា អ្នកភូមិត្រូវបានគេផ្តល់ដំណឹងអំពីការបញ្ចេញទឹកក្រោយពេលមានទឹកជំនន់។ ហេតុនេះ គេគប្បីបង្កើតប្រព័ន្ធផ្តល់ព័ត៌មានមួយឱ្យបានសមស្រប ជាពិសេស គេគប្បីមានការទាក់ទងគ្នាតាមវិទ្យុ។ ▪ សម្រាប់ពូជត្រីផ្សេងៗទាំងអស់ដែលយើងបានបាត់បង់ គឺដល់ពេលហើយដែលត្រូវធ្វើអភិរក្សត្រី។ ▪ ផ្តល់សំណងឱ្យពួកយើងសម្រាប់ទ្រព្យសម្បត្តិខូចខាតនិងបាត់បង់ ដូចជាទូក មង និង ឧបករណ៍ផ្សេងៗទៀត ជាដើម។"
លោកស្រី ជាសុគន្ធ (ជនជាតិខ្មែរ អាយុ ៥២ ឆ្នាំ) ស្រុកតាវែង (ប្រហែល ៨៥ គីឡូម៉ែត្រ ខាងក្រោមខ្សែទឹកពីព្រំដែនវៀតណាម)	"នៅដើមខែ ធ្នូ ទន្លេគោក ហើយយើងអាចដើរឆ្លងបាន។ បាតទន្លេភាគច្រើនគឺគោកអស់។ ទទឹងទន្លេរួញចុះនៅសល់ត្រឹមតែ ១០ ម៉ែត្រ ប៉ុណ្ណោះ។ វាមានសភាពដូច នេះរយៈពេលបួនប្រាំថ្ងៃ ហើយបន្ទាប់មកទឹកទន្លេចាប់ផ្តើមឡើងយឺតៗរហូតដល់ កម្ពស់ធម្មតារបស់វា។"

 លោក រ៉ូម៉ង់ ម្លាក់ (ជនជាតិទំពួន អាយុ ៥៦ ឆ្នាំ) ភូមិផាវដល់ ស្រុកអូរយ៉ាដាវ (ប្រហែល ៦ គីឡូម៉ែត្រ ខាងក្រោមខ្សែទឹកពីព្រំដែនវៀតណាម)	"ខ្ញុំបានអានរបាយការណ៍ EIA ទន្លេសេសាន [សេចក្តីសង្ខេបប្រតិបត្តិជាភាសាខ្មែរ] ប៉ុន្តែ ខ្ញុំចង់សុំឱ្យមានរៀបចំសិក្ខាសាលាមួយដើម្បីខ្ញុំអាចយល់បានថាតើវាមានន័យដូចម្តេច ។" "កាលពីខែ សីហា [ឆ្នាំ ២០០៧] នៅពេលដែលយើងបានចាប់ផ្តើមច្រូតស្រូវ កម្ពស់ទឹកស្រាប់តែឡើងនិងស្រកយ៉ាងលឿន ។ នៅពេលកម្ពស់ទឹកឡើង មានការហូរច្រោះបាក់ច្រាំងទន្លេ ហើយខ្ញុំបាត់បង់ដីរបស់ខ្ញុំ ។ ប្រសិនបើវានៅតែបន្តអញ្ចឹងឆ្នាំក្រោយ ខ្ញុំប្រហែលជាត្រូវរើផ្ទះរបស់ខ្ញុំ ហើយភូមិខ្ញុំទាំងមូលក៏ប្រហែលជារើចេញឆ្ងាយពីទន្លេផងដែរ ។ ប៉ុន្តែ យើងធ្លាប់តែដាំបន្លែនៅតាមមាត់ទន្លេ ។ វាគឺជាប្រពៃណីរបស់យើង ។ ខ្ញុំមិនដឹងថាតើយើងនឹងធ្វើអ្វីទេប្រសិនបើយើងត្រូវរើផ្ទះ ។" "កម្ពស់ទឹកនៅតែប្រែប្រួលរាល់ថ្ងៃ ។ ទឹកឡើងនៅពេលព្រឹក ហើយនៅពេលយប់ទឹកស្រកវិញ ។ ពេលដែលខ្ញុំវាស់ច្រាំងទន្លេ ការប្រែប្រួលគឺប្រហែល ៦ ម៉ែត្រ ។" នៅថ្ងៃ ៥ ខែ ធ្នូ ប្រជាជននៅក្នុងភូមិបួននៅក្នុងស្រុកអូរយ៉ាដាវជិតព្រំដែនវៀតណាម ធ្លាក់ខ្លួនឈឺក្រោយពេលងូតទឹកនៅក្នុងទន្លេសេសាន ។ ប្រជាជនជាច្រើនបានធ្លាក់ខ្លួនឈឺជម្ងឺកមរមាស់ខ្លាំង ។ អ្នកខ្លះក៏ឈឺគ្រុនក្តៅផងដែរ ហើយអ្នកខ្លះទៀតមានដំបៅប៉ុនមេដៃលើសព្វរាងកាយ ។ ដំបៅនេះនៅស្ថិតស្ថេរពី ១២ ទៅ ១៣ ថ្ងៃ ។ មន្ទីរពេទ្យខេត្តបានមកជួយអ្នកភូមិ ។ ភូមិទាំងនេះគឺភូមិប៉ុតកាតាល់ ផាវដាល់តូច និង ផាវដាល់ធំ ។
 លោក ប្រូ ណាន់ទៀង (ជនជាតិប្រាវ) ភូមិកាលឹម ស្រុកវឺនសៃ (ប្រហែល ១១៥	"ទន្លេក៏ប្រែប្រួលច្រើនដែរ ។ ក្នុងរដូវប្រាំង មានទឹកជំនន់ជានិច្ច ... ។ កម្ពស់ទឹកគឺមិនធម្មតា និង ឡើងស្រក ដែលធ្វើឱ្យពិបាកខ្លាំងក្នុងការធ្វើដំណើរ និង ចងទូកជាប់បង្គោល ។ ទឹកនៅក្នុងទន្លេគឺកខ្វក់ទាំងនៅក្នុងរដូវប្រាំងនិងរដូវវស្សា ហើយពេលណាយើងហែលក្នុងទឹកនេះ វាធ្វើឱ្យមានកន្ទួលរមាស់លើស្បែក ជាពិសេសនៅក្នុងរដូវប្រាំង ។ បន្លែបៃតងស្ទើរតែទាំងអស់ដែលដុះនៅតាមមាត់ទន្លេត្រូវបានបំផ្លាញ ហើយជួនកាល ដើមឈើដែលប្រជាជនប្រើប្រាស់សម្រាប់ធ្វើជាស្បៀងអាហារនិងថ្នាំសង្កូវ ធ្លាក់ចូលទៅក្នុងទន្លេដោយសារការខូចខាតដែលកើតមានឡើងលើច្រាំងទន្លេ [ការហូរច្រោះដីបាក់ច្រាំងទន្លេ] ។ ការផ្លាស់ប្តូរចំពោះទន្លេទាំងនេះ បានប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើរបៀបរស់នៅរបស់យើង ដោយសារពេល

គីឡូម៉ែត្រ ខាងក្រោមខ្សែទឹកពីព្រំដែន) លោក ទៀង បានរស់នៅតាមដងទន្លេសេសាន អស់រយៈពេល ៣០ ឆ្នាំ	ដែលទឹកឡើងនិងស្រក វាធ្វើឱ្យសំណាញ់និងមងរបស់យើងរហែក ។ ដោយសារទឹកត្រូវបានគេធ្វើឱ្យកខ្វក់នៅក្នុងរដូវប្រាំង វាគឺជាការលំបាកនិងមានគ្រោះថ្នាក់ខ្លាំងក្នុងការដងទឹកពីទន្លេដើម្បីប្រើប្រាស់ ។ ជួនកាល ខ្ញុំឃើញត្រីងាប់អណ្តែតនៅក្នុងទឹក ហើយខ្ញុំមិនដឹងថាមកពីហេតុអីទេ ។"
 លោកស្រី មឹក ញ៉ុម (ជនជាតិប្រៅ អាយុ ៥៧ ឆ្នាំ) ភូមិកោះពុង ស្រុកតាវែង ទន្លេសេសាន	"បច្ចុប្បន្ន អ្នកភូមិកំពុងជួបប្រទះការលំបាកជាច្រើននៅក្នុងជីវិតរបស់ខ្លួន ។ ពួកគេចំណាយពេលដាក់មង ប៉ុន្តែ ពុំមានត្រី ។ វាមិនដូចកាលពីដប់ឆ្នាំមុនទេ ។ យើងក៏ជួបការលំបាកផងដែរជាមួយនឹងប្រពៃណីរបស់យើងក្នុងរយៈពេលដប់ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ។ ទន្លេនេះគឺសំខាន់ណាស់សម្រាប់វប្បធម៌របស់ខ្ញុំ ។ យើងមិនអាចងូតទឹកនៅក្នុងទន្លេ ហើយយើងមិនអាចធ្វើពិធីប្រពៃណីលើដីខ្សាច់មាត់ទន្លេឡើយ ដោយសារខ្លាចទឹកជន់ ។ ទន្លេសេសានក៏ផ្តល់បញ្ហាដល់សុខភាពមនុស្សផងដែរ ។ ពូជត្រីខ្លះត្រូវបាត់បង់ ហើយការដាំបន្លែតាមមាត់ទន្លេនៅពេលនេះគឺធ្វើមិនបានទេ ។"

២. លោក ធាម ប៊ុនស្រ៊ុន (រូបកណ្តាលខាងមុខនៅក្នុងរូបថតខាងក្រោម) សមាជិករដ្ឋសភា បានទស្សនាភូមិនានាដែលរងផលប៉ះពាល់ពីទំនប់ នៅក្នុងស្រុកតាវែង ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ។